

MOJE USPOMENE NA PROF. DR. MIHOVILA GRAČANINA

J. Crnko

UVOD

Došao sam na Poljoprivredno-šumarski fakultet u Zagrebu u školskoj godini 1937/38, kada je još dekanatska zgrada bila na Kazališnom trgu br. 3. Među predmetima prve godine bila je Pedologija (Tloznanstvo) koju je predavao prof. Gračanin, a koji je nastavljao u drugoj godini Hranidbu bilja i u trećoj Mehaničku obradbu tla.

Kada sam pročitao publikaciju prigodom 75. obljetnice Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod naslovom "Simpozij u spomen nestoru hrvatskog tloznanstva prof. Mihovilu Gračaninu (1901 – 1981)", obnovila su mi se davna moja osobna sjećanja iz studentskih dana u vezi s njime. U članku simpozija je vjerno prikazana ličnost prof. Gračanina, kojem opisu se pridružujem od sveg srca. A par malih sličica iz njegova života, koje se usudujem ovdje priložiti, samo su svjedoci skromnosti toga velikoga znanstvenika i čovjeka. Moram istaknuti da se tu ne radi o opisu stručnoga života i rada prof. Gračanina, tek par osvježanih sličica iz davnih proživjelih i srcu dragih uspomena. To su nekoja moja sjećanja i anegdote o ličnim kontaktima sa prof. Gračaninom.

Što hoću istaknuti, da je on uzor koji je dao biljeg mojem profesionalnom radu, iako ne upravo u njegovoj struci. Životna sudbina mi je dozvolila da sam u dalekoj Argentini, na 85 ha neobrađene zemlje, s mogućnošću navodnjavanja, mogao ostvariti izgradnju moderne eksperimentalne stanice Državnog Instituta za Agrikulturnu Tehnologiju (INTA). U dnevnim naporima možda tada nisam bio svjestan uzora što mi je usadio primjer Gračanina. Tek sada, kada sam opisao te male uspomene na njega, izbio je pred očima upliv Gračanina na moja djelovanja. I kao velika misteriozna sudbina naših života, koja zna uz uspjehe donositi i trpljenja, Gračanin je politički progonjen na

vlastitom fakultetu, kojemu je dao sve, a meni, njegovom učeniku, je bilo dosuđeno da sam u mladosti morao napustiti svoj dom u Vinici i svoju rodnu domovinu, da spasim goli život i trpim doživotnu bol svakoga emigranta.

PRIPREMA SKRIPTA HRANIDBA BILJA

Sjećam se da su mi u prvoj godini specijalno ostali u dobroj uspomeni prof. Gračanin i prof. Pevalek iz Botanike. U drugoj godini, počeo sam naročito poštivati prof. Gračanina koji je onda predavao Hranidbu bilja. Toliko sam se bio oduševio s predmetom da sam na podstrek Studentskog centra počeo pisati skripta iz Hranidbe bilja, što me je obvezalo pohađati vjerno sva predavanja. O tome su mi ostala u uspomeni dva detalja: da su kolege iz starijih godina, treće ili možda četvrte, korigirali i popravili moj tekst kojeg sam napisao kroz ferije u mom roditeljskom domu u Vinici. I drugo, da mi je centar honorirao moj rad u novcu, ako se ne varam 600 dinara, za koju sam svotu kupio moj prvi jesenski kišni kaput, hubertus, zelene boje, koji je onda bio u modi.

“ŽALOBNI ZBORE”

Druga, rekao bih, anegdota, koja me nezaboravno veže uz prof. Gračanina, bile su praktične vježbe na polju u Maksimiru s jamom pedološkog profila, zvanom kalikata, za studij slojeva tla u dubini od jedno dva metra. Kalikata je već bila iskopana, okružena s nama studentima, pa je izgledalo kao da prisustvujemo jednom pogrebu i da će profesor izgovoriti riječi oproštaja od mrtvoga, kojega se pokapa. Profesor Gračanin obučen u tamno odijelo s kravatom, kao po običaju, pripremio se da počne predavanje, čekajući da se stiša karakteristični mladenački žamor studenata, i kada se je sve smirilo i profesor namjeravao započeti svoje predavanje, jedan od prisutnih studenata, bez sumnje jedan “šaljivdija”, progovori ozbiljnim glasom “Žalobni zборе”. Lako si je predočiti ozbiljno iznenađeno lice profesora i urnebesni smijeh sakupljenih studenata. Naravno, ozbiljno lice profesora je primoralo da se

prekine smijeh, nastala je tišina, koja je konačno dozvolila profesoru da započne svoje predavanje.

POSJET PROF. GRAČANINA VINOGRADARSKO-VOĆARSKOM POSJEDU FAMILIJE MIHOVILA CRNKA

Ne bi htio ispustiti jednu doživjelu sliku koja me je još bliže osobno spojila s prof. Gračaninom, kada je posjetio vinograd mojih roditelja na Sv. Barbari, Vinica Breg. Radi se o slučajnom događaju uvjetovanom okolnostima kakve su se pružale u ratnim vremenima, koje su tada vladale u našoj zemlji.

Već je bio Drugi svjetski rat zahvatio i našu domovinu. Prof. Gračanin je sa svojom familijom došao da provede ferije na seoskom imanju familije Sodar u susjednom selu Peščenica, brežuljkasti dio našega užeg kraja. Naime, kod profesorove familije u Zagrebu je radila, kao kućna pomoćnica, jedna kćerka iz familije Sodar, pa im je ona ponudila da dođu na odmor u onim danima neizvjesnosti i nemira, nepovoljnim za ići na ferije, na primjer, na našu lijepu jadransku obalu, koju su onda bili zaposjeli Talijani.

Profesor nas je posjetio u pratnji Jožeka, sina familije Sodar, koji je onda studirao teologiju u Zagrebu, a bio je očito onih dana doma na feriju. Mi smo na imanju na Sv. Barbari imali kuću, ali u ljetu se je običavalo primati goste u "laubici" za drvenim stolom okruženim drvenim klupama. Jelo za goste se je znalo donijeti od kuće iz Vinice, obično su to bili "pohani" pilići koji se serviraju bez jedaćeg pribora, uz domaći kruh, sve sa rukama, a naravno, popraćeno kupicama rizlinga. Jedan specijalni ugođaj za ugodni sastanak s prijateljima, a za što je bio posebno nadaren moj otac, istog imena Mihovil kao profesor, a kojega je poznavao samo po mojem pričanju. Običajni ugođaj domaćega kraja, pa vjerujem da se je profesor osjećao odmah kao doma. Ne sjećam se, naravno, tema razgovora, ali sigurno se govorilo o lijepom vinogradarskom kraju, o dobroj kapljici a vjerojatno se je dotaknulo i temu vinogradskog tla, obnavljanja vinograda, što je specijalno interesiralo mog oca, a sve to malo povezano samnom, budućem novom agronomu, koji je prema

familijarnim planovima za budućnost trebao ostati na "gruntu" da vodi naše vinograde, proizvodi rakiju, izvozi voće, proizvodi jabučnicu, itd. Sjećam se razdraganoga lica profesora, koji je predviđao lijep život i rad jednoga od svojih đaka, ali kako sada znamo, sudbina je odredila drugačije.

ŠTETA DA SE JE CRNKO POSVETIO POLITICI

Do sada opisane tri anegdote su istiniti i doživljeni događaji pisca ovih redaka. Ali ću nadodati jednu četvrtu, koju nisam lično doživio, već su mi prenijeli kao komentar prof. Gračanina o meni. Kada sam naime koncem 1940. godine, završavajući zadnji semestar na Agronomiji, u nekoj za mene još uvijek nerazumljivoj "čistki" bio uhapšen i odveden na "prisilni boravak" u Lepoglavu, jer sam bio poznat kao hrvatski nacionalist, nazivali su nas "frankovci". Prema spomenutoj verziji da je profesor Gračanin rekao: "Kakva šteta da se je Crnko posvetio politici". Na sreću, a vjerujem da moj profesor to vidi s drugog svijeta, da se nisam posvetio politici, nego grani poljodjelstva što mi je upravo on svojim primjerom usadio, a to je naučni, istraživački rad. Ali još nešto što su mi dali on i moj fakultet, a to je visoko poštovanje zvanja sveučilišnog profesora. Za mene, sveučilišni profesor je suma znanja u svojoj materiji u jednoj zemlji ili svojoj sredini, naravno uz druge odlike, koje visoko znanje sveučilišnog profesora iziskuje. Ne samo to, moj me je fakultet u Zagrebu naučio cijeniti sve agronomске fakultete, te sam ih volio posjećivati na mojim lutanjima po svijetu. Za mene fakulteti predstavljaju centar i izvor znanja naše struke. Što se pak tiče politike, još prije nego što sam došao na naš fakultet, osjećao sam se hrvatskim nacionalistom, a nacionalizam za mene nije ni nacizam ni rasizam, već je to ljubav i vjernost prema Domovini. A kako je rekao jedan Francuz: "Ljubav prema domovini je jedinstveno bogatstvo maloga čovjeka".

A ... kao završetak tih nekoliko redaka uspomena na prof. Gračanina, neka mu oni budu na grobu umjesto cvijeća i svijeće, što mu, uz duboko poštovanje, dugujem.

Akademika Josipa Crnka, autora ovih crtica o profesoru Gračaninu, predstaviti ćemo riječima koje je na prigodnoj svečanosti prilikom primanja Crnka u članstvo Nacionalne akademije poljoprivrede i veterine R. Argentine izrekao akademik Rafael Garcia Mata:

"Gospodin Josip Crnko rođen je 1916. godine u mjestu Vinica, u Hrvatskoj. Diplomirao je 1944. godine na Fakultetu poljoprivrede i šumarstva Državnog sveučilišta u Zagrebu. Zbog teškog političkog stanja nakon rata, u strahu od progona, kolovoza 1945. s velikim bolom u duši napušta ognjište svojih roditelja i sestara, te preko Gorice bježi u Italiju. Tu ga čekaju supruga i kćerka. Nakon dvije godine provedene u logorima Međunarodnog crvenog križa u Modeni i Napulju, jednoga dana s grupom izbjeglica stiže u Buenos Aires. Tu stupa u kontakt s Ministarstvom poljoprivrede, te dobiva posao u Eksperimentalnoj stanici La Consulta. Ubrzo je imenovan direktorom pokusne stanice. Na toj funkciji ostaje do 1976. kada je premješten na Eksperimentalnu stanicu Mendoza na mjesto regionalnog direktora. I nakon odlaska u mirovinu, vezan uz INTA angažiran je kao područni savjetnik Regionalne eksperimentalne stanice Mendoza.

Četrdeset godina njegova stručnog i znanstvenog rada vezano je uglavnom uz problematiku biljne fiziologije, oplemenjivanja i sjemenske proizvodnje raznih vrsta povrća. Među brojnim vrijednim rezultatima da spomenemo samo jedan od izvanrednog međunarodnog značaja, za koji je dobio posebno priznanje u Nizozemskoj 1967. godine - doprinos otpornosti protiv virusa mozaika salate.

O skromnosti gospodina Crnka najbolje svjedoče riječi zahvale laureata, od kojih citiramo neke:

„Kad sam pred 40 godina počeo prolaziti uz brazde mojih pokusa s povrćem, nisam ni pomišljao da bi me ti početni koraci mogli dovesti za govornicu ove čuvene ustanove. Tada nisam bio svjestan da u svojoj duši nosim tisućljetni misticizam hrvatskih seljaka, hranjen i stalno jačan od mog djetinjstva do današnjeg dana. Ono što sam danas, dugujem svom rodnom domu i mojoj staroj domovini Hrvatskoj, a sve ono što sam dostigao u svom stručnom i znanstvenom radu, sve ono što posjedujem, dugujem svojoj novoj velikoj domovini Argentini.”

Još za života 1991. godine, njegovim je imenom, nazvana Stanica za ispitivanje kvalitete sjemena u La Consulti. Danas, na ulazu nove građevine, na mjedenoj ploči novootvorene institucije „Jose Crnko“ s ponosom možemo pročitati biografski profil našeg vrijednog zemljaka.